

Радіоактивний туризм

У Міністерстві інфраструктури України готуються до запуску туристичного маршруту водним транспортом Київ-Мозир-Київ. Перше судно збираються запуснути вже в кінці квітня цього року. Таким чином, проект річкового шляху Е-40, який передбачає будівництво судноплавної траси довжиною понад 2000 км через річки Прип'ять, Дніпро і Вісла, щоб з'єднати Балтійське і Чорне море, вийшов на стадію практичної реалізації, про це повідомляє прес-служба Мінінфраструктури.

- Роботи по черпанню і доведенню судноплавних глибин до необхідного рівня, а також інші заходи, планується почати з відкриттям навігації, - говорить міністр інфраструктури України Владислав Криклій.

Двісті років тому була створена водна магістраль, що з'єднувала порти Гданська і Херсона по річках Вісла, Західний Буг, Прип'ять і Дніпро.

Зараз цей водний шлях судноплавний тільки на окремих відрізках. Від Бреста до Херсона він умовно функціонує, а ось на ділянці Брест - Варшава зовсім немає судноплавства. Тому його запропонували зробити здатним пропускати судна великої тоннажності і у великій кількості. Для цього треба поглибити русло, забезпечити додаткову водність і побудувати певні інженерні споруди.

Підраховано, що відновлення Е-40 дозволить перевозити до чотирьох мільйонів тонн вантажів щорічно. Це пожвавить торгівлю між Польщею, Білоруссю і Україною, загальний обсяг ринків, яких становить майже 100 млн чоловік. Тим більше що річковий транспорт дозволяє перевозити великі обсяги вантажів. Так, баржа вантажопідйомністю 900 тонн замінює 18 вагонів або 45 двадцяти тонних вантажівок.

Однак оптимізм від можливих економічних ефектів меркне на фоні екологічних загроз. Все було б чудово, якби на шляху цього маршруту не було "чорнобильської зони"...

Варто згадати, що акваторія і прибережна частина річки Прип'ять серйозно постраждали від Чорнобильської катастрофи. І це стосується обох сторін і білоруської, і української. За роки, що минули з часів катастрофи донні відкладення закрили радіоактивні мули. Але якщо почати на цих забруднених територіях днопоглиблювальні роботи, то все, що заспокоїлося і лежить на дні під 60-80 сантиметровим шаром мулу, перетвориться в одну мить в радіоактивний коктейль, що може привести до серйозних наслідків.

- У цьому проекті кілька складових – економічна, екологічна і надзвичайно важлива, пов’язана з охороною здоров’я. Якщо радіоактивні мули будуть потривожені, і вони рушать вниз по Дніпру, то це може загрожувати втратою головної водної артерії країни як джерела питного водопостачання, а також не можна буде використовувати дніпровську воду для зрошення земель і поливу полів, бо є загроза радіоактивно забруднити ґрунти. Вітри можуть перенести це забруднення на багато кілометрів. З локального Чорнобиля ми можемо необдумані, не виваженими, популістськими рішеннями перетворити всю країну в «чорнобиль» ... – сказав голова Національної Екологічної Раді України **Олександр Чистяков**. – У світі наразі немає очисних споруд, здатних очистити воду від радіоактивного забруднення. Сьогодні з Дніпровського басейну п’ють воду 2/3 населення України.

Так само варто додати, що даний Проект розроблявся попереднім урядом. Але, як тоді, так і зараз він жодного разу не виносився на громадське обговорення. Його чиновники намагаються просувати за «закритими дверима»...

26 квітня 1986 року сталася Чорнобильська катастрофа. Радіоактивна хмара накрила значні території України і Білорусії. Але мабуть є ті, хто швидко забув про це, не зробивши відповідних висновків ... Сьогодні нам нами нависла загроза повторення екологічної трагедії, але ще в більшому масштабі.

Більш повний матеріал по Проекту «Відновлення магістрального водного шляху E-40» додається.

На порозі другого Чорнобиля

Зараз в Міністерстві інфраструктури України намагаються почати здійснення Міжнародного проекту створення водного транспортного шляху E40.

Національна екологічна рада України провела засідання, в порядку денному якого тема «Проект E 40 – шлях до успіху або новий Чорнобиль?». Експерти, науковці, посадовці обговорили загрози від планованого розчищення і днопоглиблення річки Прип’ять, та шляхи їх вирішення.

E-40 – це судноплавний маршрут, довжиною понад 2000 кілометрів. Він проходить територією Польщі, Білорусі, України. Проект «Відновлення магістрального водного шляху E-40 на ділянці Дніпро- Вісла» передбачає, що водний шлях стане новим торговим маршрутом між портами Балтійського і Чорного морів. Однак оптимізм від можливих економічних ефектів меркне на

фоні масштабних гідротехнічних робіт, які потрібно провести для відновлення шляху, не кажучи вже про екологічні загрози, – повідомляє прес служба Національної екологічної ради України.

Двісті років тому була створена водна магістраль, яка з'єднувала порти Гданська і Херсона по річках Вісла, Західний Буг, Прип'ять і Дніпро. Зараз цей водний шлях є судноплавним лише на окремих відрізках. Від Бреста до Херсона він сяк-так (умовно) функціонує, а ось на ділянці Брест- Варшава нема судноплавства. Тому його запропонували зробити здатним пропускати судна великої тоннажності і в великій кількості. Для цього треба поглибити русло, забезпечити додаткову водність і звести певні інженерні споруди.

Підраховано, що відновлення Е-40 дозволить перевозити до чотирьох мільйонів тонн вантажів щорічно. Це поживить торгівлю між Польщею, Білоруссю і Україною, загальний обсяг ринків яких становить майже 100 мільйонів чоловік. Тим більше що річковий транспорт дозволяє перевозити великі обсяги вантажів. Так, баржа вантажопідйомністю 900 тонн замінює 18 вагонів або 45 двадцятитонних вантажівок.

Все було б чудово, якби на шляху цього маршруту не було б «чорнобильської зони»...

До даного проекту найбільше запитань у екологів. Їх стурбованість зрозуміла: щоб гарантувати проходження важких суден по Прип'яті, річку потрібно піддати серйозним змінам.

Проект Е 40 – міжнародний. У нього входять три країни: Польща, Білорусія і Україна. Євросоюз виділяє на здійснення цього проекту кошти, і вони чималі – 12 млрд доларів. Але... З них на розчистку річок – Польщі 1,5 млрд, Білорусії – 400 млн, України – приблизно 35 млн.

- Польща, поза всяким сумнівом, залишиться у вигащі, вона не тільки розчистить свою річку і зробить її берегоукріплення, а й виграє в екологічному плані, тому що ці дії вдихнуть друге життя в замулену, змілілу річку, – кажуть в Національній екологічній Раді України. – Якщо у Польщі одні плюси від даного проекту, то у Білорусі не все так однозначно...

На білоруській стороні пропонується будівництво декількох гребель, пропускних шлюзів, обвалування Прип'яті і випрямлення її русла. Зміна гідротехнічного режиму річки і припинення паводків значно вплине на місцеву флору і фауну. При оцінці білоруської ділянки потрібно відштовхуватися від того, що вона проходить через територію Прип'ятського Полісся, де розташовуються національний парк «Прип'ятський», десять заказників

республіканського і 13 заказників місцевого значення, 30 пам'яток природи. Там мешкає близько 60 видів звірів, 260 видів птахів, 20 видів амфібій і рептилій, 54 види риб. Близько 70 видів включено до Червоної книги і охороняється відповідно до міжнародних зобов'язань.

Багато екологів вважають, що Водний шлях Е-40 – це смерть для Полісся! Вони ставлять питання: «Скільки коштуватиме Білорусі вихід до моря?», адже збитки від будівництва гребель будуть незворотними, а виконавці проекту досі не провели належної оцінки екологічних наслідків.

Але без сумніву, уряд Білорусі для досягнення стратегічної мети щодо виходу до Балтійського моря буде розчищати та поглиблювати Прип'ять... Ми це можемо підтримувати чи засуджувати, але це справа Білорусії. Це їхня територія і їм з цим жити. Потрібно починати думати в першу чергу про себе, що це дасть нашій країні, і які є при цьому ризики.

При цьому варто згадати, що акваторія і прибережна частина річки Прип'ять серйозно постраждали від Чорнобильської катастрофи. І це стосується обидвох сторін – і білоруської, і української. За роки, що минули з часів катастрофи, відкладення на дні закрили радіоактивні мули. Але якщо зараз почати здійснювати на цих забруднених територіях днопоглиблювальні роботи, то все, що заспокоїлося і лежить на дні під 60-80 сантиметровим мулом, перетвориться в одну мить в радіоактивний коктейль, що може привести до серйозних наслідків, аж до другого Чорнобиля, – попереджають фахівці Національної Екологічної Раді України.

Виникає запитання: «Хіба про цю проблему не знають наші сусіди? Який європейський капітан поведе своє судно через чорнобильську зону?» Адже це досі зона. І всі машини, які виїжджають з неї, перевіряють на забруднення, а також в обов'язковому порядку обмивають спеціалізованими розчинами.

Наші сусіди білоруси прекрасно знають про загрозу і наслідки, до яких можуть призвести роботи на забруднених акваторіях річки Прип'ять, але кажуть: «Це не наш стронцій забруднив річку. Він прилетів з України. Так нехай і пливе туди ж...». Тобто ми з вами стоїмо на порозі екологічної катастрофи!

- У цьому проекті кілька складових – економічна, екологічна і надзвичайно важлива, пов'язана з охороною здоров'я. Якщо радіоактивні мули будуть потривожені, і вони рушать вниз по Дніпру, то це може загрожувати втратою головної водної артерії країни як джерела питного водопостачання, а також не можна буде використовувати дніпровську воду для зрошення земель і поливу полів, – сказав голова Національної Екологічної Раді України **Олександр Чистяков**. – У світі наразі немає

очисних споруд, здатних очистити воду від радіоактивного забруднення. Сьогодні з Дніпровського басейну п'ють воду 2/3 населення України. Якщо ми допустимо радіоактивне забруднення, тоді кожен з нас вже сьогодні відчує дуже гостро брак питної води.

Що потрібно робити, щоб запобігти радіоактивному забрудненню Дніпра?

Насправді шляхів для виходу не так вже й багато, – вважають в Національній Екологічній Раді України. – Але, діяти нам треба буде швидко, хочемо ми цього чи ні, але білоруси розпочнуть розчищати Прип'ять. І тоді весь цей радіоактивний мул виявиться у нас. Як нам бути? Що потрібно зробити, щоб якщо не уникнути в повній мірі, то хоча б мінімізувати катастрофу? Потрібно негайно звертатися в Інститути Національної Академії Наук України, щоб вчені прорахували можливі наслідки, і знайшли шляхи виходу із ситуації, що склалася.

Але, і без фундаментальних дослідницьких робіт неозброєним оком видно кілька виходів. Перший, створити переливну дамбу на річці Прип'ять на кордоні з Білоруссю. Тобто, поставити півтораметрову стіну від дна. Але, вона не значною мірою врятує від проходження збаламученої радіоактивної водної суміші.

Другий, якщо забруднений мул все ж піде з білоруської території по Прип'яті, можливо, потрібно скористатися досвідом часів Чорнобильської катастрофи зі створення штучних виловлювачів на дні Київського водосховища, рити своєрідні котловани, борозни, в яких і буде збиратися цей забруднений мул, в надії, що його згодом зтягнуть донні відкладення. Це в якійсь мірі допоможе локалізувати забруднення, не дасть йому можливості в повній мірі поширитися по всій акваторії водосховища. Але це все необхідні, але малоефективні, очевидно, побічні кроки.

А третій вихід, – найбільш дієвий, але при цьому і найбільш витратний, – взагалі не рухати забруднені ділянки акваторії Прип'яті (і, можливо, Київського водосховища), а обійти їх, побудувавши поряд з річкою судноплавний канал. На щастя, в будівництві подібних каналів існує багатий зарубіжний досвід. Адже, наприклад, вся Голландія в таких штучно створених судноплавних каналах. Цей шлях набагато кращий, ніж випрямляти русло Прип'яті, при цьому вбиваючи річку.

Ну, звичайно ж, існує і найгірший варіант – нічого не робити і дати можливість забруднити Дніпро на віки вічні... Та чомусь, здається, що саме його і виберуть вітчизняні чиновники...

І це ні в якому разі не паніка. Просто здоровий глузд вітчизняних екологів вимагає прийняття контрзаходів в ситуації, яка може перерости в екологічну трагедію для нашої країни. Краще передбачити, ніж потім надолужувати.

Наслідки ігнорування проблеми можуть бути катастрофічними. Якщо радіоактивні мули підуть вниз по Дніпру, то ми назавжди втратимо нашу головну водну артерію як джерело питної води. Поля зрошені радіоактивною водою будуть забруднені, а разом з ними і сільськогосподарська продукція: зернові, пасовища. Вітри будуть переносити радіоактивний пил з полів. Вся країна може перетворитися в одну велику радіоактивну зону, закриту для всього іншого світу. Зникне ідея перетворити нашу країну в європейську житницю, оскільки забруднена пшениця, а так само «радіоактивна» соняшникова олія нікому в світі не будуть потрібні.

Щоб протистояти такій похмурій перспективі, необхідно виносити це питання на глобальний рівень, підключаючи до його вирішення світове співтовариство, – вимагають екологи.

Без сумніву, якщо забути про загрозу перетворити всю акваторію і прибережну берегову територію Дніпра в єдиний «чорнобиль», то вигода від побудови водного шляху який з'єднує Чорне і Балтійське море, безсумнівно, велика. Але, який би не був прибуток від цього, хліб з маслом не піде на користь, якщо рот буде закритий протигазом.

Нашій країні насамперед потрібно звернути увагу в цьому проекті на акваторію річки Дніпро від Києва до Херсона. Але, тільки після того, як убезпечимо себе від потрапляння забруднених мулів в головну артерію країни – Дніпро.

- Дніпро екстрено потребує днопоглиблення. Але, не так як це відбувається сьогодні. Земснаряди потрапили в руки непорядного бізнесу і розривають річку на частини. Вони добувають пісок для комерційних цілей, а не займаються днопоглибленням і розчищенням там, де це потрібно самої річці – говорить Олександр Чистяков – Давно необхідно створити державну програму з відновлення Дніпра, в тому числі і його судноплавної частини. Тільки комплексна програма допоможе уникнути загибелі Дніпра. Потрібно розуміти, що говорити тільки про судноплавство, забуваючи, що річка є єдиним водним організмом – це утопія. Викопати «судноплавну» каналу посеред Дніпра – гроші, викинуті на вітер, бо природа тут же затягне ці ями. Потрібен комплексний підхід до оздоровлення всієї річки, що включає в себе розчищення та днопоглиблення і не тільки судноплавної частини, а всієї акваторії.

Треба оздоровити нашу головну водну артерію, створити необхідну транспортну інфраструктуру, а тільки після цього з гордою і здоровою вітчизняною річкою думати про вступ до міжнародних проєктів. А Дніпром потрібно займатися негайно.

Прес служба Національної Екологічної Ради України